

HISTÒRIA

SÍLVIA MARIMON
BARCELONA

Fa temps que el mite de la immaculada Transició es va acabar. Molts han qüestionat i reescrit el relat que s'ha transmès a la ciutadania sobre tot el que va passar després de la mort de Franco. Diferents historiadors ja han destacat que la Transició no va ser modèlica ni asèptica i que hi va haver molta violència. El 2012 la historiadora francesa Sophie Baby va publicar les xifres: entre el 1975 i el 1982 hi va haver un mínim de 3.200 accions violentes i més de 700 víctimes mortals. L'historiador Xavier Casals fa un pas més enllà: a *La Transición española. El voto ignorado de las armas* (Pasado&Presente) analitza l'impacte que va tenir la violència en el procés democràtic i en l'actual sistema polític. "És paradoxal però aquesta violència va contribuir a establir políticament el país", destaca. És a dir, segons Casals, els violents van aconseguir l'efecte contrari del que desitjaven: "No van obtenir el ressò social que esperaven. El 23-F no va aconseguir una involució democràtica sinó que va segellar el final del colpisme; els assassinats de l'empresari català Josep Maria Bultó i de l'alcalde de Barcelona Joaquim Viola van estigmatitzar el moviment independentista i l'atemptat de l'Scala Barcelona va influir en la desarticulació del moviment llibertari", assegura. Hi ha molts més exemples, segons Casals. "L'assassinat dels advocats laboralistes d'Atocha va facilitar la legislació del Partit Comunista", afegeix.

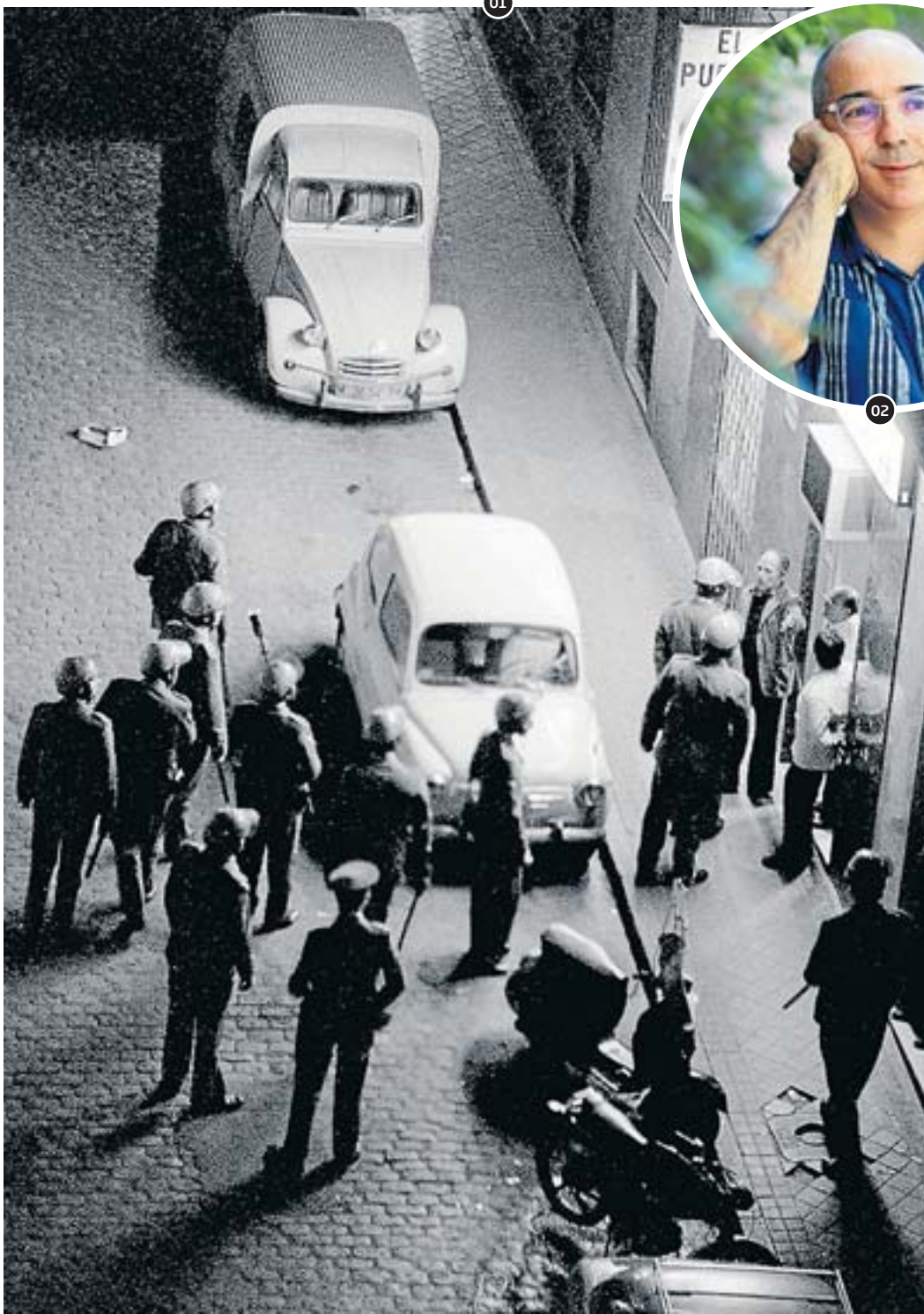
La violència també va marcar la redacció de la Constitució, segons l'historiador, o el fet que el País Basc i les Canàries tinguin un règim fiscal diferent. Al llarg de 800 pàgines Casals detalla i documenta molts episodis violents: l'assassinat de Carrero Blanco, el 23-F, ETA i les seves contradiccions, les utopies armades com els MIL o el FAC, els fets de Montejurra i l'anul·lació del carlisme com a alternativa dinàstica o els atemptats del Moviment per l'Autodeterminació i Independència de l'Arxipèlag Canari (MPAIAC).

El fracàs d'una ETA catalana La violència va eliminar les alternatives polítiques

Segons Casals, a Catalunya hi havia tres focus polítics conflictius: una ultradreta combativa, el moviment llibertari i l'independentisme armat. El final de l'extrema dreta el va precipitar l'atemptat de la revista satírica *El Papus*. El 20 de setembre del 1977 dos desconeguts van donar un maletí al conserge, Juan Peñalver, perquè el fes arribar al director de la revista, Javier Echarri. L'explosió va matar el conserge i va provocar ferides greus a diferents persones, entre les quals molts menors. L'atemptat va ser reivindicat per la Triple A, però la investigació va ser un cúmul de despropòsits. Els veritables autors mai van ser identificats i no hi va haver cap reparació per a les víctimes. Sigui com sigui, a partir d'aquest assassinat Casals considera que l'extrema dreta a Catalunya va arribar al

"La violència política va ajudar a establir la Transició"

Xavier Casals analitza el poder de les bales a 'La Transición española. El voto ignorado de las armas'

seu oàs. "La violència de l'extrema dreta mai va tenir una articulació ni una organització pròpia, però va actuar força i amb violència. En diferents episodis trobem passarel·les que porten als cossos de seguretat. ¿Van ser instrumentalitzats? No en tenim proves. ¿Amb quina finalitat? No ho sabem", afirma Casals.

Una altra organització amb moltes ombres que l'historiador assenyala és l'Exèrcit Popular Català (Epoca). "Aquest és el nom que li va posar la policia i encara ara no sabem qui la va crear ni amb quin objectiu",

destaca Casals. Epoca va assassinar l'empresari Josep Maria Bultó i el que havia sigut alcalde de Barcelona Joaquim Viola i la seva dona. La intenció d'Epoca no era matar ningú, sinó extorsionar les víctimes per poder mantenir una infraestructura que, segons Casals, costava un milió de pessetes al mes. "Aquests atemptats, però, van criminalitzar l'independentisme i van precipitar el final de l'organització", assegura Casals.

Altres factors que van marcar el procés democràtic i van limitar possibles alternatives –afirma– van ser

01. La manifestació de l'1 de maig del 1977 a Madrid va acabar amb 200 ferits i un centenar de detinguts. EFE
02. L'historiador Xavier Casals.

FRANCESC MELCION

el fantasma de la Guerra Civil, el cop d'estat de Pinochet a Xile i com els militars van acarnissar-se amb l'oposició i la Revolució dels Clavells a Portugal.

El reciclatge de la policia D'agents repressius a agents antiterroristes

"La Transició també va imposar el reciclatge d'agents repressius de la dictadura per afrontar la lluita antiterrorista", diu Casals. Hi va haver canvis i trasllats, però no cap purga. El vell aparell policial franquista va continuar controlant els serveis d'informació. A *El voto ignorado de las armas* es destaca un cas paradigmàtic: el dels policies Juan

Creix i Roberto Conesa. Tots dos van tenir una carrera destacada contra els comunistes, però Conesa es va convertir en el "supercomissari" de la lluita antiterrorista. En canvi, Creix va tenir un final poc digne. "Va ser un cap de turc per fer creïble que les forces policials havien sigut purgades però no va ser així", afirma Casals.

Les víctimes oblidades Quasi 40 anys per poder rebre una indemnització

Al llarg de tota la investigació i recerca en llibres, hemeroteques i memòries, el que més ha impactat Casals és el temps que s'ha trigat a reconèixer les víctimes. L'historiador cita per exemple el cas de Marcelina Sánchez, una florista que va quedar greument ferida. No va poder tornar a caminar i es va passar mitja vida a l'hospital després d'un atemptat del MPAIAC a l'aeròdrom de Gran Canària. Sánchez va morir el 1993 però no va ser reconeguda com a víctima fins al 2015.

Queden, a més, moltes preguntes sense resposta. Per a Casals, un dels moments en què la Transició va perillar va ser quan es va produir l'atemptat contra el Partit Carlí a Montejurra el 9 de maig del 1976. Aquell dia s'havien concentrat a la localitat navarresa els carlins que reivindicaven com a rei Carles Hug. Van morir Aniano Jiménez Santos i Ricardo García Pellejero (no van ser reconeguts com a víctimes del terrorisme fins al 2003). "Han desaparegut onze volums del sumari", destaca Casals. Però una de les lectures que defensa l'historiador és que l'atemptat va ser orquestrat per alguns sectors de l'estat més involucionista. L'objectiu era assassinar Carles Hug per promoure el seu germà, Sixte Enric. També hi ha la hipòtesi que poc després d'aquest atemptat frustrat se'n va preparar un altre contra el líder socialista Tierno Galván, que el 1979 es convertiria en alcalde de Madrid. Segons Casals, si Carles Hug hagués sigut assassinat i finalment s'hagués perpetrat l'atemptat contra Tierno Galván, potser els involucionistes haurien pres el control. Però la violència, segons la tesi de Casals, es va girar en contra dels que la van promoure. Montejurra va donar força als reformistes i aperturistes. —